

Mateja Eržen, dipl. soc. del.

Dejavnosti skupin starih za samopomoč v Domu upokojencev Franc Salamon v Trbovljah

POVZETEK

Članek prikazuje dejavnosti skupin starih za samopomoč v domu upokojencev Franc Salamon v Trbovljah vse od uvajanja in začetkov, s poudarkom na trenutna srečanja, ko skupine uradno delujejo že osmo leto. Z analizo dejavnosti preteklega leta, trenutnega srečanja in pogovora z voditelji skupin so predstavljene prevladujoče dejavnosti skupin, funkcije voditeljev in sodelovanje članov.

Ključne besede: starost, staranje, skupina za samopomoč, dejavnosti v skupini

AVTOR: Mateja ERŽEN je diplomirana socialna delavka. Zaposlena je v Domu upokojencev Franc Salamon v Trbovljah.

SUMMARY

Activities of the elderly people's self-aid groups in old people's residence Franc Salamon Trbovlje

This article gives a preview of the activities of the elderly people self-groups in old people's residence Franc Salamon in Trbovlje. It shows their rudiment and focuses on the present meetings after eight years of operation. The main activities of each group, the role of the leaders and cooperation amongst the members are presented on the analysis of the previous years activities, on the current meeting on the basis of interviews with individual leaders.

Key words: old age, growing old, a self-aid group, group activities

AUTHOR: Mateja ERŽEN is a social worker, employed in Home of Retired Franc Salamon Trbovlje.

Dom upokojencev Franc Salamon v Trbovljah je javni socialnovarstveni zavod. Opravlja predvsem institucionalno varstvo starih ljudi.

Dom, ki je zgrajen nekoliko na hribu izven centra mesta in deluje že enaindvajset let, daje oskrbo 198 stanovalcem doma. Razdeljen je na štirinadstropni negovalni del, kjer je oskrbovanih 82 stanovalcev, na drugem koncu je stanovanjski del doma, kjer živi 106 sta-

novalcev. Posebej bi želela omeniti četrto nadstropje negovalnega dela, kjer so oskrbovanci s hudo duševno boleznijo - demenco.

Demenca je upad prej obstoječih umskih in spominskih sposobnosti, za bolnike je značilna pozabljivost, prizadeto je pomnjenje. Z boleznijo so povezane osebne spremembe in spremembe v socialnih odnosih. Zaradi večje varnosti in nadzora so v domu ti oskrbovanci združeni v enem nadstropju (v nada-

ljevanju ga bom imenovala dementni del).

Populacija v domu je raznolika, starostni razpon je od 20 do 105 let. Povprečna starost oskrbovancev je 80 let, glede na spol je več ženskih oskrbovank, med najstarejšimi oskrbovanci ni moških. Oskrbovanci prihajajo iz različnih občin, največ jih je iz Trbovelj, sledijo občine Celje, Laško, Zagorje, Hrastnik, Litija, Žalec in druge.

Dom je vseskozi polno zaseden, pojavlja se čakalna doba, prednost pri sprejemu imajo občani Trbovelj. Med vzroki za povečanje številca prošenj so med drugim tudi hitri odpusti iz bolnišnic, ne glede na to, ali se je bolnik sposoben sam oskrbovati ali ima koga, ki mu bo nudil ustrezno nego.

Za oskrbo v domu skrbi 83 zaposlenih, vodi ga direktor doma.

Delo z oskrbovanci vseskozi poteka tako individualno kot tudi skupinsko. Posebna pozornost je posvečena razgovoru z novo sprejetimi oskrbovanci in njihovimi svojci. Obiski na domu pred prihodom v zavod ter razgovori s prosilcem in njegovimi svojci veliko pripomorejo k manj stresnemu in bolečemu prihodu v dom.

V domu se dobro zavedajo, da za dobro počutje ne zadoščajo le lepo urejeni prostori in ustrezna prehrana, zato zaposleni skupno s stanovalci iščejo možnosti zaposlitvenih dejavnosti, predvsem v družabnih srečanjih. Zelo so ponosni na delo skupin starih za samopomoč, ki sem ga podrobneje opisala v raziskovalnem delu naloge. Skozi celo leto se zvrsti veliko obiskov, razstav, ogledov, koncertov, praznovanj, predavanj, srečanj, nastopov, proslav, delavnic, obiskov otrok (medgeneracijske povezave) in drugih zanimivih dejavnosti. To kaže na vse večje odpiranje doma navzven, ne odvija se le kurativno socialno delovanje države, ampak prihaja do vse večjega prispevka civilne družbe.

Vsestransko poteka tudi povezava doma s

Centri za socialno delo skoraj iz cele Slovenije, močna je povezava z zdravstvenimi domovi, še posebno s službo socialnega dela v Kliničnem centru. Neizogibna je tudi povezava z občinskimi organi, davčno upravo, vrtci, šolami, Društvom za upokojence, Radiem Trbovlje, regionalno televizijo TV center in seveda z drugimi domovi po Sloveniji. Zelo dobro sodelujejo z zunanji sodelavci prostovoljci, ki vodijo skupine starih za samopomoč, in javnimi delavci.

Dom prek zunanjih dejavnosti nudi razvoj kosil in fizioterapevtske storitve, v pripravi pa je tudi pomoč na domu.

Trenutno v domu poteka renovacija, ki bo dom naredila še prijaznejši in stanovalcem prijetnejši. Tudi v prihodnje imajo veliko načrtov, med katerimi je najpomembnejši ureditev parka pred domom, da bodo oskrbovanci lahko sami varno odšli na sprehod.

Mnogi, ki so obiskali Dom upokojencev Franc Salamon v Trbovljah, so dejali, da je dom sam po sebi zelo prijazen, še pomembnejša pa je tista medčloveška toplina, ki jo lahko začuti vsak obiskovalec na vsakem koraku: ob prihodu, na stanovanjskem delu, negovalnem oddelku in že pred samo stavbo doma, kjer te vedno nekdo lepo pozdravi in se veseli tvojega prihoda.

Ob svojem prostovoljnem delu v Domu upokojencev Franc Salamon v Trbovljah sem imela priložnost gostovati v vseh trenutno delujočih skupinah starih za samopomoč.

Na moje veliko presenečenje sem zaznala, kako zelo so si skupine različne, kljub temu da so vsi njihovi člani oskrbovanci doma. Vedela sem, da se skupine precej razlikujejo po skupinski dinamiki, ki pa bi mi vzela preveč časa, zato sem se osredotočila predvsem na delo in dejavnosti v domskih skupinah.

Osebnostno sem se zelo angažirala za vodenje skupin, se prijavila na izobraževalni tečaj za voditelje in bila dodeljena v skupino, v kateri

opravljam funkcijo sovoditeljice. Pogosto sem v pogovoru z ostalimi voditelji ujela dileme o dejavnostih v njihovih skupinah, o tem kaj člani v eni skupini radi počno, pa se v drugi ne obese in obratno.

Glede na to, da je s področja skupin starih za samopomoč že veliko raziskav skupinske dinamike in dogajanja v skupini, sem se odločila za raziskavo o dejavnostih skupin starih za samopomoč v Domu upokojujencev Franc Salamon v Trbovljah in sicer v časovnem obdobju od začetka januarja 1999 do konca marca 2000. Skupine imajo bogato tradicijo, saj nekatere delujejo že deset let.

Za voditelja skupine, predvsem za začetnika, kot sem sama, je zelo pomembno vedeti, kaj se v skupinah (predvsem v že uveljavljenih, kot so omenjene domske) počne, na kakšen način in od česa je odvisen izbor dejavnosti.

Zanimalo me je predvsem, katere so dejavnosti v skupinah, katere od njih so prevladujoče in katerih se ne poslužujejo; kakšna je vloga voditelja in članov skupine; ali obstaja povezava med dejavnostmi in stopnjo razvoja skupine ter ali so vidne razlike med dejavnostmi skupin na stanovanjskem, negovalnem in dementnem oddelku doma. Z raziskavo sem želela dobiti odgovore na zastavljena vprašanja.

Raziskovala sem po metodi kvalitativne, delno tudi deskriptivne analize. Zbrala sem besedne opise, ki se nanašajo na raziskovani pojav, opredelila sem osnovne značilnosti preučevanega pojava in jakosti zvez z ostalimi pojavnimi značilnostmi.

Temeljni viri podatkov in merski instrumenti, ki sem jih v nalogi uporabila, so:

- kronološki zapisi srečanj vseh skupin v obdobju od januarja 1999 do konca marca 2000;
- zapisi obiska srečanja skupine, kjer sem sodelovala po metodi odkritega opazovanja z

delno udeležbo;

- nestandardiziran intervju z voditelji skupin starih za samopomoč;
- članki o dejavnostih in delu skupin v domskem glasilu Jesen življenja, ki izhaja enkrat letno (izvodi številke iz let 1989–1999);
- zapisi o delu skupin iz domske dokumentacije.

Populacijo predstavljajo skupine starih za samopomoč v Domu upokojujencev Franc Salamon, delujoče od januarja 1999 do konca marca 2000, njihovi člani, voditelji in sovoditelji.

V času raziskave je v domu delovalo deset skupin, ene zaradi daljše odsotnosti voditeljice v raziskavo nisem zajela.

Skupine imajo nestalno članstvo, ki se giblje od 10–18 članov, po strukturi so to pretežno ženske skupine. Razen socialne delavke in delovne terapevtke so vse voditeljice zunanje, po spolu vse ženske, moški član je le en sovoditelj skupine. Člani skupin so vsi oskrbovanci doma.

Preden sem se udeležila srečanja vsake izmed skupin, sem voditelje seznanila z mojo nalogo in namenom obiska. Dobila sem zelo pozitiven "feedback" in dodatne informacije, ki so mi v nadaljevanju zelo pomagale.

Po pregledu dokumentacije, domskega glasila in kronologije posamezne skupine, kronološko od januarja 1999 do marca 2000, sem se predhodno seznanila z dejavnostmi skupin in si oblikovala vodilo (seznam osnovnih tem) za intervju z voditelji.

Ob prihodu v skupino sem se predstavila, povedala o namenu moje naloge in sodelovala po metodi odkritega opazovanja z delno udeležbo. Opisala sem dejavnost skupine na srečanju, funkcijo voditelja in sodelovanje članov skupine, moje videnje, občutke in vtise.

Po srečanju sem z voditelji skupin izvedla nestandardiziran intervju, pri katerem sem pozorno poslušala, z vprašanji pomagala ob

prehodu s teme na temo, si zapisala predvsem oporne točke, ki so mi po koncu intervjuja pomagale k obširnejšem zapisu.

REZULTATI RAZISKAVE

Nastanek skupin v domu

V domovih za stare se ljudje pogosto zatekajo v pasivnost. Star človek ima svojo osebno psihologijo, svojo osebno evolucijo – v tem razvoju pa mora biti poslušan, ljubljen in sprejet. Ljubiti starega človeka pomeni ljubiti ga zaradi njega samega, ne zaradi njegovih dejanj. Starim ljudem v domu primanjkuje ljubezni, ki greje, oživlja in dviguje.

Ljudje se ne odpirajo, ko jih zaslišimo, ampak takrat, ko jih znamo pazljivo poslušati. Pomagamo jim samo tako, če smo pripravljene tudi sami aktivno sodelovati.

V letu 1990 so se na pobudo Inštituta Antona Trstenjaka in Združenja za socialno gerontologijo in gerontagogiko Slovenije začele ustanovljati prve skupine starih za samopomoč v Domu upokoencev Franc Salamon v Trbovljah.

Prve tri skupine so pričele delovati v letu 1991, bile so takoimenovane "bralne" skupine. Brali so različne članke iz revij, časopisov, knjig, imeli so bralne ure, ki pa kaj kmalu niso bile več le bralne. Člani skupin so si želeli nekaj več, počasi so se začele rojevati drobne želje po pogovoru, skupnem petju, plesu, telovadbi in medsebojnem srečevanju. Želeli so si pristnih domačih situacij, ob katerih lahko človek zaživi kot posameznik v okviru velike družine.

V juniju 1992 so bile iz "skupin za branje" ustanovljene nove skupine, pridružile so se jim še štiri. Skupaj je v domu delovalo sedem skupin, šest na stanovanjskem delu doma, ena na negovalnem delu. Z ustanavljanjem skupin niso imeli problemov, saj so zbrali ljudi po

nadstropjih, ki se med seboj že dobro poznajo, drug drugemu priskočijo na pomoč, imajo podobne interese, skratka – živijo skupaj.

Te skupine, ki delujejo še danes, se imenujejo: Komet, Liščki, Prijatelji kulture, Trobentice, Marjetice, Vijolice in Korenine. Šest skupin je imelo zunanje sodelavce iz vrst Karitasa, Centra za socialno delo, nekaj upokoencev in dijakinj. Srečanja so potekala in še danes potekajo enkrat tedensko, od ene ure do ure in pol, v dnevnih prostorih doma in v sejni sobi.

Članstvo v skupinah je bilo zelo različno, gibalo se je od najmanj osem do največ petnajst članov, ki so bili izključno stanovalci doma. Sodelovanje je bilo prostovoljno, starost se je gibala od 40 pa do 95 let, tudi sposobnosti glede na zdravje so bile različne, nekateri člani so bili pokretni, drugi polpokretni. Skupine so bile odprtega tipa – ob preselitvi stanovalca v drugo nadstropje je imel ta še vedno možnost obiskovati prejšnjo skupino.

Skupine v domu sta vodili socialna delavka in delovna terapevtka, ki sta se izšolali za voditeljici skupin starih za samopomoč prek Inštituta Antona Trstenjaka in Združenja za socialno gerontologijo in gerontagogiko, pri vodenju so jima pomagali prej omenjeni zunanji sodelavci (9), ki so v dom prihajali prostovoljno.

Skupine starih za samopomoč so se izoblikovale iz prejšnjih skupin v domu, imenovanih "skupine za branje". Stanovalcem doma so nove skupine postale bolj sprejemljive zaradi svoje majhnosti in s tem večje možnosti spoznavanja in medsebojne pomoči kakor tudi osebne rasti posameznika. Posebna pozornost je veljala zunanjim sodelavcem, ki so s svojo prisotnostjo v dom prinesli del izven-domskega življenja. Pri nekaterih skupinah je bilo vse bolj opazno tudi združevanje v času neaktivnih ur.

Skupine za samopomoč so nekaterim lju-

dem pomagale pregnati dobro znano starostniško osamljenost, drugim so pomagale pri pridobivanju izgubljenega občutka koristnosti, cilj skupin pa je bil:

- krepiti občutek po pripadnosti,
- krepitiočutek po potrditvi, da so še vedno aktivni ljudje,
- upoštevati njihove ideje,
- sodelovanje pri delu skupine,
- aktiviranje njihovih sposobnosti,
- izhod v drugačnost, ne le zadovoljevanje eksistencialnih potreb,
- sprostitve, ki je lahko v pogovoru ali čem drugem,
- izboljšanje samopodobe,
- izboljšanje komunikativnosti,
- sprememba kvalitete odnosov, razširitev mreže prijateljev, povečanje solidarnosti.

Delo v skupini je potekalo v več delih. Redno je bil prisoten uradni del – pozdrav in beleženje prisotnosti, nato je sledila tema razgovora, ki je bila predhodno izbrana ali je nastala spontano in je med vsemi skupinami bolj ali manj enaka. Na vrsto so prišle tudi trenutne ideje ali dogodki članov skupine, ki so enkratni in jih je potrebno predstaviti tudi ostalim članom. Preostali čas je bil namenjen petju, deklamacijam, plesu, igranju na instrumente, zabavnim igram, peki in kuhanju domačih dobrot. Enkrat mesečno so v skupino povabili tudi različne goste, od pevcev, ansamblov, igralcev, do otrok iz vrtcev in šol, duhovnikov in predstavnikov zanimivih poklicev.

Glavna dejavnost v skupini je bil pogovor, ki so ga sestavljali trije vsebinski sklopi:

- ljudske šege, običaji in praznovanja,
- svet, ljudje in zanimivosti,
- moje življenje.

Posebne pozornosti v skupinah so bili deležni rojstni dnevi, ki pomenijo prijetno urico ob dobrotah, plesu in petju.

Ob večjih praznikih so imele skupine skupno srečanje v jedilnici doma. Odziv je bil

zelo velik in skupna srečanja so dobila pozitiven predznak. Srečevali so se ob pustu, dnevu žena, veliki noči, kresovanju, kostonjem pikniku, miklavževanju, božiču in novem letu.

Skupine so bile odprte tudi navzven, saj so svoje delo predstavljale v regionalnem programu Radia Trbovlje, regionalni reviji Zavsav in preko regionalnega programa TV-KANAL 10.

Danes v domu deluje že deset skupin starih za samopomoč, nastale so še tri skupine na negovalnem oddelku zavoda. Zunanjih sodelavcev je deset, vsi prihajajo prostovoljno. Vsaka skupina šteje povprečno 15 članov, kar je za dobro delo in nastanek intimnega ozračja preveč in skupine bo potrebno razdeliti, kar znova pomeni nastanek novih skupin.

Mnogo je bilo tudi načrtov za prihodnost delovanja skupin starih za samopomoč v domu, med drugim ustanovitev mešanih skupin ter skupin v domačem okolju, povabilo novih voditeljev, ki bi pomagali pri sovoditeljstvu in omogočili delavcem iz doma ustanavljanje skupin, zunaj ter izobraževanje že sodelujočih voditeljev.

Dejavnosti skupin v domu med dopusti in prazniki

Konec meseca junija se uradno zaključi tudi delo skupin starih za samopomoč v domu. S tem se pričneta poletna meseca drugačnih, prazničnih in počitniških dejavnosti.

Člani in tudi nečlani skupin se lahko udeležijo različnih izletov, planinskih pohodov, sprehodov, ogledov zanimivih mest ali pokrajin.

Poleg tega se vsak teden ob četrtek odvijajo dejavnosti z naslovom "Veseli četrtek", ki potekajo zunaj pred domom. Odvijajo se različne tekmovalne dejavnosti, kvizi, tombole, obiski gostov, ansamblov, na vrsti so sladoledni dnevi, plesi, modne revije in ostale neobi-

čajne, počitniške dejavnosti. Obisk je vsak teden zelo velik, pripeljejo tudi ljudi z negovalnega oddelka. Dva poletna meseca hitro mineta in septembra se skupine zopet dobijo na svojih rednih tedenskih srečanjih.

Skupnostno povezovanje skupin starih za samopomoč

V domu sta prisotni obe obliki skupnostnega povezovanja skupin starih za samopomoč, tako povezovanje skupin z javnostjo kot tudi medsebojno povezovanje skupin.

Kot sem že omenila, skupine redno vsak teden objavljajo poročilo o svojem delu na Radiu Trbovlje, v svoji oddaji Upokojenci med nami, na regionalni televiziji TV Center (v obeh oddajah so večkrat tudi sami gostujoči), regionalnem časopisu Zasavc, za javnost so v domu večkrat pripravljene zanimive razstave ali kulturne prireditve. Vsako leto izide tudi domsko glasilo o delu skupin v domu, v katerem napišejo svoje utrinke člani skupin in seveda tudi voditelji.

Redna skupna srečanja skupin potekajo v jedilnici doma, poleti zunaj, največkrat ob različnih praznikih ali praznovanjih, ko se vsaka izmed skupin predstavi z določenim programom. Ta srečanja so zelo pestra, vesela in se dobro obnesejo.

Vpeljana so tudi priložnostna srečanja skupin: gostovanje skupine pri drugi skupini, skupni izleti, športna tekmovanja skupin iz drugih zasavskih domov, obisk skupine v skupini iz oddaljenega doma, proslave, prireditve in še kaj.

Splošne ugotovitve

Na samem začetku mojih ugotovitev bi rada navedla nekaj splošnih značilnosti o delovanju skupin, ki odslikavajo njihovo delo in dejavnosti.

Srečanje vsake skupine poteka v dnevnem prostoru posameznega nadstropja, kjer živijo ljudje, ki se poznajo, imajo skupne interese ali nasprotno, njihovi odnosi niso najboljši. V skupinah se lahko ta lastnost odraža kot pozitivna (primer: prijateljski odnosi, medsebojna pomoč) ali negativna (primer: razreševanje medsebojnih sporov na srečanju skupine, član ne pride na srečanje zaradi nekoga drugega). Na srečo je tovrstnih primerov v opisanih domskih skupinah zelo malo.

Vsako srečanje skupine se prične z obrednim pitjem kave, ki ima za vse člane velik pomen, ljudem na dementnem oddelku je ta obred osnovno vodilo, da se člani udeležijo srečanja. Potek srečanja se nadaljuje z uradnim delom, ki se pri nekaterih skupinah začne in konča s pozdravom. Tu se odvija osrednja dejavnost, katero predstavi voditelj skupine, člani sodelujejo po svojih močeh in hotenjih. V skupinah na negovalnem oddelku je članstvo zaradi smrtnosti in preseljevanja zelo nestalno, stalni člani pa imajo v svoji skupini izoblikovana svoja stalna mesta, ki so še bolj opazna v skupinah na stanovanjskem oddelku.

Skupine niso zaprtega tipa in pridruži se lahko vsak, ki to želi ali je nov oskrbovanec doma. Zaposleni, predvsem medicinske sestre in negovalno osebje, so zelo uvidevni in ne motijo srečanja skupine.

Pri delu vseh skupin se upoštevajo norme in pravila pogovarjanja, prav tako sem zasledila, da se vsako srečanje zaključi z obljubo, da se naslednji teden zopet sestanejo.

Veliko je individualnega dela v povezavi s skupinskim – voditelj bolnega člana skupine obišče v njegovi sobi, prav tako v primeru konflikta ali izostajanja posameznega člana opravi z njim individualni razgovor.

Pomembno je omeniti, da vsi voditelji in sovoditelji obiskujejo izobraževalni tečaj za voditelje skupin starih za samopomoč.

Vse skupine so me na svojih srečanjih lepo sprejele, kljub temu da nekatere ne "marajo" gostov.

Za raziskavo pomembne ugotovitve

S pomočjo analize omenjenega gradiva, obiska posameznih domskih skupin, intervjuja z voditelji skupin in lastnimi opažanji sem prišla do odgovorov na zastavljena raziskovalna vprašanja:

Katere so dejavnosti v skupinah, katere od njih so prevladujoče in katerih se ne poslužujejo?

V začetnem obdobju so se skupine ob dejavnosti branja in pripovedovanja voditelja vse bolj posluževale raznolikih dejavnosti, ki sem jih navedla v uvodu in katere ne zahtevajo osebnega izpostavljanja članov in ne vzpostavljajo intimnega vzdušja.

Prevladujoče dejavnosti v vseh skupinah so pogovor in pogovorna tema, petje in gostje v skupini. V večini delujočih skupin prevladuje pogovorna tema, v posebni skupini na dementnem oddelku sta glavni dejavnosti petje in ples. Ena skupina je bralna, v dveh skupinah pa sta pogovor in petje enakovredni prevladujoči dejavnosti.

Analiza ni pokazala na dejavnosti, katerih se skupine ne bi posluževale, v nekaterih je več raznolikih dejavnosti, ki popestrijo srečanje, spet v drugih prevladuje ena ali dve dejavnosti, ki jih redko dopolnijo z ostalimi.

V rednem delovanju skupin se ne poslužujejo dejavnosti, ki zahtevajo odhod članov iz doma, kar pa nadomestijo v poletnih mesecih, ko se večinoma vse dejavnosti dogajajo zunaj pred domom. V tem času je tudi največ skupnostnih dejavnosti vseh skupin.

Kakšna je vloga voditelja in članov skupine pri izvajanju dejavnosti?

V vseh skupinah voditelj sam predlaga dejavnost, določeno za srečanje. Kreativni voditelj predlaga članom vsaj dve dejavnosti in sami lahko izberejo njim ustrežnejšo. Zgodi se, da je voditelj nenamerno v skupini najaktivnejši član, ki drugim članom ne daje dovolj prostora za sodelovanje po njihovih možnostih. Večinoma sodelujejo vsi, tisti pa, ki ponavadi ne sodelujejo ali tisti dan niso razpoloženi, jih voditelji v to ne silijo. Izbor dejavnosti in tudi samo izvajanje ter delo je odvisno predvsem od ustvarjalnosti in iznajdljivosti voditelja; dober primer za to so skupinske pojedine, ki lepo popestrijo srečanje, voditelj pa mora to sam organizirati in na različne načine zbrati potrebna sredstva.

V nekaterih skupinah pri dejavnosti sodelujejo vedno isti člani, medtem ko so ostali ves čas pasivni. Res je, da delo teče nemočno, vendar je treba tudi molčeče člane motivirati in pritegniti k sodelovanju. Voditelj naj bi se jih vsakič z besedo dotaknil in čez čas bodo mogoče tudi ti člani "spregovorili" in se začeli udeleževati dejavnosti skupine.

Podobno je z motečimi člani. Član, ki obiskuje dve skupini in je v eni izmed njih moteč, v drugi ne moti dejavnosti skupine. Voditelj ga obvlada na način, ki ga ne prestraši ali odvrne od prihajanja v skupino.

Dejavnost v nekaterih skupinah je odvisna predvsem od voditelja, ki je najaktivnejši član - bere ali pripoveduje, medtem ko ga ostali člani pasivno poslušajo in le redki v pogovoru z njim sodelujejo. Res je, da so z delom zadovoljni vsi, tako voditelj kot člani se v skupini odlično počutijo, vendar pa s tem niso v celoti zadoščeni osnovni cilji skupin starih za samopomoč, omenjeni v teoretičnem delu naloge.

Pri funkciji voditelja je pomembno, da čimveč voditeljev prihaja v dom od zunaj in prinese del izvendomskega življenja, svež veter, kot mu pravijo člani skupin. Zelo dobro

došla je tudi vloga sovoditelja, ki pomaga pri izvedbi dejavnosti ali nadomešča voditelja v primeru izostanka.

Ali obstaja povezava med dejavnostmi in stopnjo razvoja skupine?

Z analizo sem ugotovila, da resnično obstaja povezava med stopnjo razvoja skupine in njenimi dejavnostmi.

Skupine imajo nekajletno tradicijo delovanja in v tem času so različno napredovale. V skupini, ki je – tako po mojem mnenju kot po pripovedovanju voditeljice in članov – dosegla najvišjo stopnjo razvoja – stopnjo zorenja, je prisotna večinoma le pogovorna tema tretjega sklopa, o mojem življenju, ki je osnova temeljnega medčloveškega odnosa v skupinah starih za samopomoč. Člani se pogovarjajo o vsem, voditeljica je odprta, nima zadržkov ali tabujev, skupina je povezana, skupaj odkriva dobro in slabo v življenju svojih članov, ki si zaupajo in medsebojno sočustvujejo.

V ostalih skupinah, ki so dosegle stopnjo zaupanja in intimnosti, se zvrstijo bodisi pogovorne teme vseh treh sklopov ali druge dejavnosti, ki kažejo na bogato tradicijo skupine, razvito kulturo, žive in domače odnose, ki pa se morajo še poglobiti, da bi se skupina dokončno osamosvojila.

Tiste skupine, ki niso dosegle niti te razvojne stopnje, imajo nestalno članstvo, njihove dejavnosti ne zahtevajo osebnega izpostavljanja, so površne in nezahtevne, bolj sproščujoče, komunikacija je bolj enosmerna.

Menim, da ima zelo veliko vlogo pri razvoju skupine in temeljnega medčloveškega odnosa pozitivna osebnost voditelja, ki mora spodbujati člane skupine k sodelovanju, medsebojnemu spoznavanju in zblizevanju. Biti mora vztrajen, ne sme imeti zadržkov pri izbiri dejavnosti, še posebej to velja za izbor pogovorne teme, ki je v zadnji fazi zelo osebna in intimna.

Ali obstajajo razlike med dejavnostmi skupin na stanovanjskem, negovalnem in dementnem oddelku?

Na moje veliko presenečenje večjih razlik med tremi vrstami skupin z mojo analizo nisem našla.

Skupine na negovalnem oddelku se pogovarjajo enako kot tiste na stanovanjskem, zanimajo jih podobne stvari, razlika je le v opravljanju teh dejavnosti, kar pa je glede na zdravstveno stanje ljudi na tem oddelku povsem razumljivo. Voditelj mora biti veliko bolj potrpežljiv, fleksibilen, celotno dogajanje je upočasnjeno in traja dlje časa. Glede na omejeno stalno menjavanje članov v teh skupinah in s tem stagniranje na določeni razvojni stopnji, so temu prilagojene tudi dejavnosti.

Voditelj v skupini na negovalnem oddelku ne more biti oseba, ki hitro obupa, nima energije in ne vztraja pri svojem delu. Takšnega človeka delo v skupini utruja in spravlja v depresijo. Voditelj mora biti optimističen, poln energije, brez predsodka, da ljudje na negovalnem oddelku "ne zmorejo več".

Podobno sem z mojo raziskavo odkrila v skupini na dementnem oddelku, kjer sta bili po prepričanju voditelja skupine edini možni dejavnosti petje in ples. Nov, ustvarjalen voditelj je pokazal, da so tudi dementni ljudje sposobni pogovora, seveda prilagojenega njihovi bolezni in drugačnemu načinu dela.

Tudi skupnostne dejavnosti skupin so se na negovalnem in dementnem oddelku izkazale kot zelo uspešne in za ljudi osrečujoče.

Del predstavljenih rezultatov lahko zaključim z ugotovitvijo, da se na področju dejavnosti skupin starih za samopomoč v Domu upokojencev Franc Salamon teorija ujema s prakso, kar je razvidno skozi celotno nalogo.

Pri svojem delu in analizi dela mojih kolegov nisem želela nikogar žaliti ali ocenjevati uspešnost njegovega dela. Mogoče sem na srečanju katere od skupin dobila napačen

vtis, zato je potrebno poudariti – na splošno je vzdušje v vseh skupinah prijetno in sproščeno, nanj pa vplivajo mnogi faktorji, od trenutnega psihofizičnega stanja članov, dobro pripravljene dejavnosti, do vremenskih vplivov. Mogoče sem kje ravno naletela na tako imenovan "slab dan", ki pa ima večji vpliv na vzdušje in delo v skupini kot na samo dejavnost. Rezultati moje analize tako niso pod vplivom omenjenih dejavnikov; ugotovitve je možno posplošiti na druge, v domovih delujoče skupine starih za samopomoč.

SKLEPNE MISLI

Svoja spoznanja lahko strnem v naslednje sklepe:

- Edina dejavnost v skupinah v začetnem obdobju nastajanja in oblikovanja je branje, pripovedovanje voditelja in sodelovanje članov pri preprostih, neosebnihih temah. Postopoma voditelj v skupino uvaja različne dejavnosti, preko katerih se počasi razvija specifičnost posamezne skupine. Po nekajletnem delovanju so v skupini prevladujoče dejavnosti pogovor s pogovorno temo vseh treh sklopov, petje in gostje. Ostale dejavnosti služijo kot dopolnilo in popestritev srečanj. Glede na razporeditev in izbiro ima vsaka skupina svojo izoblikovano kulturo in tradicijo.
- Dejavnost pripravi voditelj, zaželeno je sodelovanje članov skupine. Pri vsaki izbiri mora upoštevati aktualnost, zanimivost in predvsem izkušnje članov, saj bodo le tako dejavnosti ustrezno zadovoljevale cilje skupin starih za samopomoč.
- Dober voditelj je pri izbiri dejavnosti kreativen, ustvarjalen in fleksibilen. V vsaki situaciji, ko ponujena dejavnost članom ni zanimiva, zna reagirati, k sodelovanju pritegniti tudi manj zgovorne člane in izolirane posameznike. Pomemben je pristop in delo z močnimi člani v skupini, paziti pa mora tudi na preveliko lastno aktivnost, ki ostale člane potisne v pasivno vlogo poslušalca.
- Povezava med dejavnostjo in stopnjo razvoja skupine je vidna predvsem skozi dejavnost pogovora in pogovorne teme tretjega sklopa – teme iz osebne zgodovine, teme o sprotne doživljanju v skupini (metakomunikacija) in osebne bivanjske teme. Zelo veliko vlogo pri rasti skupine ima pozitivna osebnost voditelja brez tabujev.
- Med delujočimi domskimi skupinami obstajajo razlike v izbiri in izvajanju dejavnosti, ki kažejo na posamezno razvojno stopnjo, ki jo je skupina v času delovanja dosegla. Prav tako obstajajo razlike med voditelji skupin, tako osebnostne kot tudi razlike v vodenju skupine in načinu izvajanja dejavnosti. Prav zaradi različnih načinov dela in izboljšanja v smislu teoretičnih osnov se vsi voditelji skupin udeležujejo izobraževalnega tečaja za voditelje skupin starih za samopomoč in supervizijskih srečanj, ki so se začela odvijati šele pred kratkim.
- Dejavnost skupin na negovalnem, stanovalniškem in dementnem oddelku se kljub psihofizičnemu zdravstvenemu stanju ne razlikujejo, le delo poteka počasneje, več je spodbujanja in voditelj mora bolj razdajati "samega sebe". Pomembno je, da voditelj ljudi z demenco še vedno sprejema in obravnava kot navadne ljudi, seveda njihovi bolezni prilagojeno.
- V skupinah starih za samopomoč v domu je veliko individualnega dela v povezavi s skupinskim. Prav tako so prisotne raznolike skupnostne dejavnosti med dopusti in prazniki, ki so drugačne, počitniške in potekajo zunaj doma. Skupine o svoji dejavnosti poročajo preko različnih medijev.
- V domu so zelo uspešne tudi medgeneracijske povezave, ki jih v zadnjem času zelo spodbujajo. Veliko je obiskov otrok iz vrtca in osnovne šole, pripravljenih kulturnih prireditev z njihove strani, zabavnih programov in o-

biskov v skupinah.

- Pri dejavnosti je zelo pomembno, da čim več voditeljev in sovoditeljev prihaja v dom od zunaj, saj imajo ti za skupino več časa, poseben pomen pa ima tudi utrip izvendomskega življenja, ki ga prinesejo s seboj.

- Na področju dejavnosti in dela skupin starih za samopomoč se teorija ujema s prakso, kar je zlasti pomoč in opora voditeljem skupin v prvem obdobju delovanja skupine starih za samopomoč.

Na podlagi dosedanjih ugotovitev o problematiki starih in glede na rezultate analize predlagam:

1. Voditelji skupin ali celotne skupine, ki imajo probleme pri uvajanju določene dejavnosti, naj gostujejo v skupinah, kjer te dejavnosti opravljajo.

2. V supervizijo naj se vključijo vsi voditelji, tudi tisti, ki so šele na začetku svojega dela in imajo še več težav pri izbiri dejavnosti in načinu dela v svoji novi skupini.

3. V skupinah, kjer so člani pasivni poslušalci, sicer zadovoljni s svojo vlogo, naj voditelj vsaj eno srečanje nameni drugačnemu izvajanju dejavnosti, kjer bodo aktivni tudi člani sami.

4. S pričetkom izobraževalnega tečaja za voditelje skupin starih za samopomoč se je v občini Trbovlje začel tudi projekt ustanavljanja skupin v krajevnih skupnostih, torej v domačem okolju. Dejavnosti, vzdušje in sploh celotno dogajanje v teh skupinah bo drugačno kot v opisanih domskih. Voditelji teh skupin bodo predvsem zaposleni iz doma in evalvacija dela ter posredovanje izkušenj bo zelo dobrodošlo.

5. Izsledke te naloge bi rada posredovala tudi drugim udeležencem izobraževalnega tečaja ter voditeljem skupin, ki sem se jih z raziskavo dotaknila. Ne želim, da bi zaradi njihovih ugotovitev spremenili način svojega dela,

ki je dober in ga cenim, mogoče jim ga bodo napisane ugotovitve le pomagale dopolniti in izboljšati v smeri teoretičnih konceptov.

Ob zaključku moje predstavitve bi rada dodala kratek osebni prispevek o mojem trenutnem delu v Domu upokojujencev Franc Salamon v Trbovljah, kjer opravljam enoletno pripravništvo. Z veseljem lahko povem, da naše skupine napredujejo zelo lepo, v domu je z razdelitvijo prevelike skupine nastala nova, imenuje se Zvezdice. Še bolj pa smo ponosni na Žarek in Rožmarin, dve skupini v krajevni skupnosti, ki se počasi uveljavljata.

Poleg tega, da že leto dni vodim skupino Vijolic, ob priložnosti še vedno rada gostujem v drugih domskih skupinah in v nekaterih sem postala že kar redni član. Delo me osrečuje in osebno bogati. Najbolj sem srečna, ko na naših rednih mesečnih srečanjih voditeljev skupin poslušam utrinke mojih kolegov, ki me kljub razliki v letih spoštujejo in so me lepo sprejeli v svojo veliko družino.

Najlepše je slišati tisti stavek, ki ga dobro pozna vsak voditelj medgeneracijske skupine za kakovostno starost: Ob koncu srečanja moje skupine čutim neizmerno količino pozitivne energije, ki sem jo prejela od teh ljudi. Problemi nenadoma izginejo, v tej drugi, posebni družini občutim srečo. Rada jih imam..."